

Мохонько Г. А.

к.е.н., доц.

Панченко Т. А.

студент,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

РОЛЬ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті розглянуто сутність стійкого розвитку підприємства, визначені основні проблеми забезпечення стійкого розвитку підприємств нафтопереробної промисловості.

Запропоновано застосування проектно-орієнтованого підходу в забезпеченні стійкого розвитку підприємства, описано основні його складові та розглянуто принципові засади його формування. Виявлено переваги та недоліки використання проектно-орієнтованого підходу в забезпеченні стійкого розвитку підприємства нафтопереробної промисловості.

Ключові слова: стійкий розвиток, забезпечення стійкого розвитку підприємства, проектно-орієнтований підхід, нафтопереробна промисловість.

Постановка проблеми. Найважливішим завданням сьогодення України для забезпечення її виживання як суверенної держави та повноцінної участі у міжнародних відносинах є вибір ефективної моделі розвитку, розробка стратегії та системи національної безпеки, які мають бути адекватними геополітичній ситуації, що склалася. Важливе місце у вирішенні цих проблем займають питання створення умов для ефективної роботи та розвитку українського паливно-енергетичного комплексу, зокрема, нафтопереробної промисловості. У зв'язку з цим набуває важливості проблема забезпечення стабільної діяльності та стійкого розвитку нафтопереробних підприємств країни.

За сучасних умов розвитку економіки України стабільність позицій підприємства на ринках, позитивна динаміка фінансово-економічних результатів, капіталізація бізнесу, діловий успіх багато в чому визначаються ступенем адаптації підприємства до динамічних змін зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища. Досягнення цього можливо через забезпечення стійкого розвитку підприємства, зорієнтованого одночасно як на досягнення цілей розвитку, так і на підтримку стабільності функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти забезпечення стійкого розвитку на підприємствах ґрунтуються на наукових працях та розробках таких закордонних

і вітчизняних вчених-дослідників, як Н. В. Алексеєнко, С. П. Бараненко, А. В. Кучерявого, Н. А. Сабанчієва та ін. Питання управління підприємством в контексті проектно-орієнтованого управління висвітлені у роботах Г. М. Аубакирова [1], К. Грея, Г. А. Дорошук [4], І. Кендалла, К. Роллінза, О. О. Копитько [5], Г. С. Скитьова [8], а також у відповідних міжнародних та національних стандартах. Незважаючи на наявність чисельних теоретичних розробок, питання досягнення високого рівня стійкого розвитку підприємств на основі проектного підходу, залишаються дослідженими фрагментарно та потребують подальшого наукового обґрунтування.

Формування цілей статті. Метою даної статті є визначення ролі проектно-орієнтованого підходу в забезпеченні стійкого розвитку підприємств нафтопереробної промисловості.

Виклад основного матеріалу. Сучасна нафтопереробна промисловість України представлена шістьма нафтопереробними заводами. Сумарна потенційна потужність українських нафтопереробних заводів (НПЗ) становить 51,31 млн. т, зокрема: ПАТ «Укртатнафта», м. Кременчук – 18,62 млн. т; ПАТ «ТНК-ВР» – 7,09 млн. т; ПАТ «Одеський» НПЗ – 2,8 млн. т; ПАТ «НПК «Галичина» м. Дрогобич – 3,22 млн. т; ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» м. Надвірна – 2,6 млн. т; ПАТ «Лінос» м. Лисичанськ – 15,98 млн. т. [9]. Вони здатні забезпечити потреби національної економіки у широкому асортименті нафтопродуктів і, крім того, значну частку експортувати за кордон. Однак сьогодні в Україні працює лише ПАТ «Укртатнафта», всі інші простоюють. Внаслідок цього особливої актуальності набувають питання побудови цілісної системи забезпечення стійкого розвитку вітчизняних НПЗ у нестабільних умовах зовнішнього та внутрішнього середовищ.

В своїй роботі В. А. Гросул та Г. С. Мамаєва визначають стійкий розвиток підприємства як інтегровану систему управління підприємством, яка представляє собою збалансований, гармонійний довготривалий розвиток економічної, екологічної та соціальної підсистем підприємства, головною метою якого є забезпечення постійної цілісної рівноваги системи з урахуванням постійних мінливих зовнішніх умов функціонування підприємства та досягненням стійких високих результатів його діяльності [3, с. 104].

Стійкий розвиток передбачає розвиток економічної, соціальної та екологічної підсистеми підприємства (рис. 1). Розвиток економічної підсистеми підприємства характеризує здатність підприємства підтримувати технологічну адекватність, створювати та зберігати технологічну конкурентну перевагу над галузевими конкурентами; здатність підприємства працювати з високим рівнем рентабельності, підтримувати оптимальний (або запланований) рівень ліквідності та платоспроможності. Розвиток соціальної підсистеми – здатність підприємства підтримувати низькій рівень плинності кадрів та високий

мотиваційний рівень персоналу, а розвиток екологічної підсистеми – здатність підприємства мінімізувати шкідливий вплив господарської діяльності на навколишнє середовище [6, с. 170].

Рис. 1. Схема стійкого розвитку підприємства (доопрацьовано на базі [7, с. 98])

Основними проблемами забезпечення стійкого розвитку підприємств нафтопереробної промисловості України є:

- низький рівень глибини переробки нафти через застаріле обладнання вітчизняних НПЗ;
- собівартість української переробленої нафти є дуже високою внаслідок низького рівня завантаження виробничих потужностей нафтопереробних підприємств;
- законодавство України, що передбачає наявність акцизу на ввіз нафти та його відсутність на ввіз нафтопродуктів, що значно підвищує ціну на нафтопродукти українського та зменшує конкурентоспроможність української нафтопереробної промисловості.

На сьогодні українські нафтопереробні заводи значно поступаються зарубіжним аналогам у технологічному забезпеченні та питанні екологічної безпеки, що призводить до зниження їх конкурентоздатності як на українському, так і на зарубіжному ринках. Різниця в технологічній структурі вітчизняних НПЗ та нафтопереробних заводів США та Західної Європи визначає помітну різницю в глибині переробки нафти. Як відомо, цей показник характеризується як технологічними, так і економічними факторами. У США цей показник становить 96%, у європейських країнах знаходиться на рівні 83%-88%, у Росії – 71%, в Україні – до 70% [9]. Така тенденція пояснюється впровадженням нафтопереробними заводами США та Європи успішних великих проектів, таких як: реконструкція установки термічного крекінгу в установки вісбрекінгу гудрону, побудова сучасних установок сповільненого коксування, побудова установок ізомеризації типу АІ-1508 і установок одержання етил-трет-бутилового ефіру (ТБЕ). Застосування аналогічних розробок на

українських НПЗ може значно підвищити конкурентоздатність продукції заводів нашої країни.

Таким чином, необхідність виконання безлічі проектів в нафтопереробній галузі України і раціонального використання ресурсів підприємств забезпечує не тільки його ефективне функціонування в складних умовах, але і стійкий розвиток. Проектно-орієнтоване управління дозволяє збільшити глибину переробки нафти вітчизняних нафтопереробних заводів та покращити якість одержуваних нафтопродуктів, зробити їх конкурентоздатними як в державі, так і за її межами.

Проектно-орієнтоване управління стійким розвитком підприємства – управлінський підхід, при якому окремо взяті завдання забезпечення стійкого розвитку, які вирішуються в рамках функціонування підприємства, розглядаються як окремі проекти в рамках єдиної цільової програми.

Рішення про формування цільової програми означає визначення об'єкта програми і суб'єкта її реалізації. На окремому підприємстві проектно-орієнтоване управління здійснюється через реалізацію кількох проектів одночасно, часто створюючи конфліктну ситуацію з використання ресурсів, в першу чергу, фінансових. Крім того, забезпечення стійкого розвитку підприємства зачіпає екологічні, соціально-демографічні ресурси, що створює ще більше конфліктів [1].

Процес забезпечення стійкого розвитку нафтопереробного підприємства з точки зору проектного підходу до управління передбачає (рис. 2) [5]:

1. дослідження зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності підприємства;
2. аналіз поточного стану економічної, екологічної і соціальної підсистем НПЗ а також прогнозу оцінку;
3. вибір цілей і стратегій для їх досягнення;
4. формування «портфеля» проектів;
5. проектна реалізація стратегії;
6. оцінка і планування затрат, пов'язаних із забезпеченням стійкого розвитку підприємства;
7. оцінка і контроль виконання стратегії.

Під час виконання запланованих робіт проекту необхідно проводити поточний контроль діяльності згідно плану та графіку робіт. При завершенні проекту відбувається аналіз його виконання та складання оновленого списку робіт.

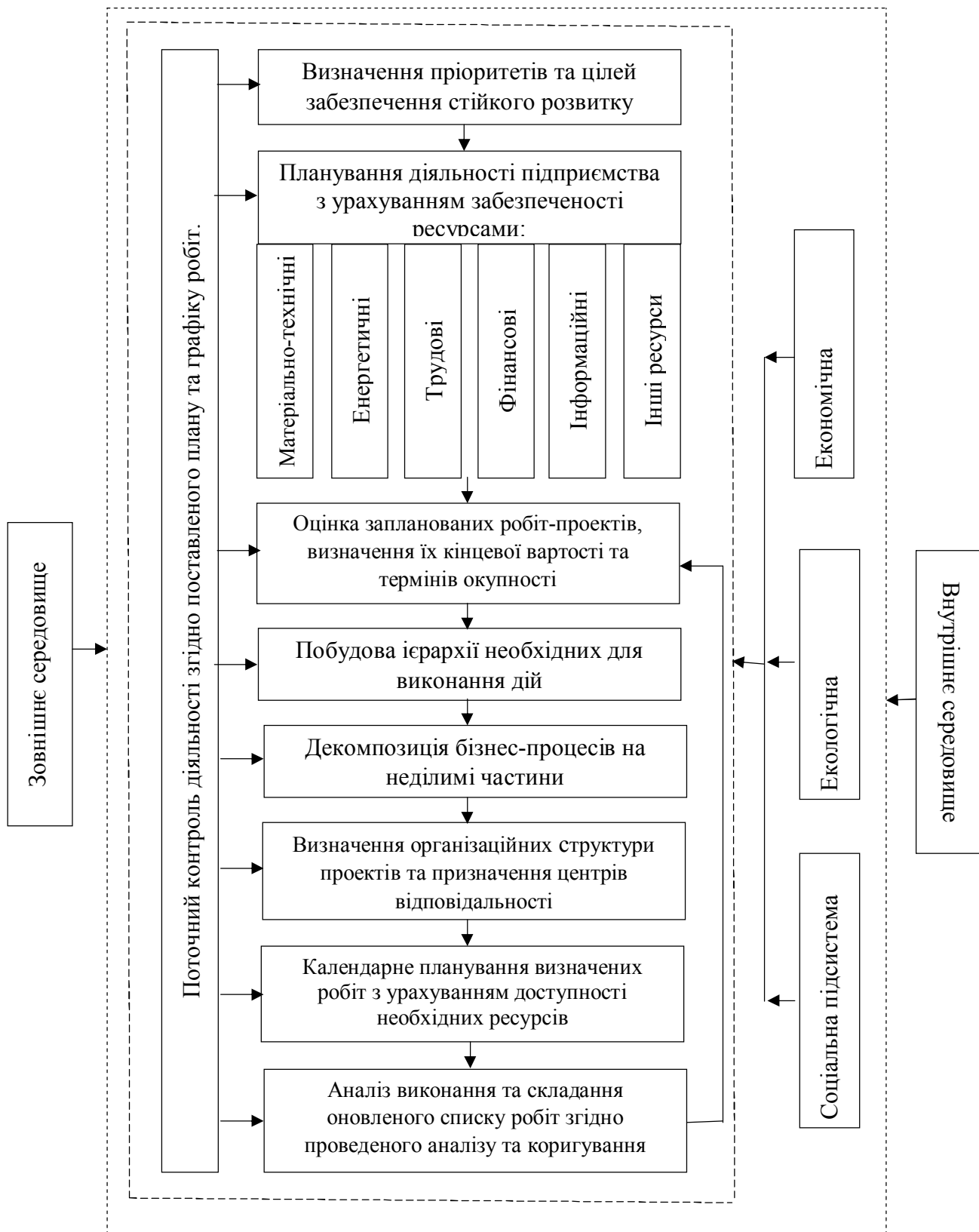

Рис 2. Схема проектно-орієнтованого управління стійкого розвитку підприємства нафтопереробної промисловості [Допрацьовано авторами на основі 5]

Потрібно зазначити, що при застосуванні проектно-орієнтованого управління стійким розвитком доцільно враховувати такі принципи:

– принцип пріоритетності – розв'язання оперативних питань не повинне погіршувати виконання основних задач, оскільки ефективність останніх забезпечується за рахунок безбар'єрної роботи структурних підрозділів;

– принцип оперативності – оперативні задачі повинні вирішуватися за рахунок ефективного використання внутрішніх резервів формальними і неформальними лідерами;

– принцип оперативності реагування – задачі повинні вирішуватися швидше, ніж наступлять наслідки від ситуації, які б стали причиною виникнення задачі;

– принцип інформаційного забезпечення – вся вхідна і вихідна інформація проходить попередню і остаточну обробку в єдиному процесі, який забезпечує інформаційну підтримку функціонування системи.

Застосування проектно-орієнтованого підходу управління в забезпеченні стійкого розвитку підприємств нафтопереробної промисловості України містить як переваги, так і недоліки (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Переваги та недоліки використання проектно-орієнтованого підходу в забезпеченні стійкого розвитку підприємства нафтопереробної промисловості (допрацьовано на основі [4])

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> – унікальність та неповторність робіт з реалізації цілей стійкого розвитку нафтопереробного підприємства; – чітке визначення часу реалізації та потрібних ресурсів; – забезпечення ефективного здійснення процесу виробництва нафтопродуктів; – оцінка наявних ризиків та можливих недоліків робіт з реалізації цілей стійкого розвитку; – можливість одночасної реалізації багатьох завдань нафтопереробної промисловості. 	<ul style="list-style-type: none"> – можлива конкуренція ресурсів між проектами нафтопереробної промисловості України; – обмеженість ресурсів нафтопереробної промисловості України; – важкість розробки проектів нафтопереробної промисловості; – підвищення необхідності координації проектів в забезпеченні стійкого розвитку нафтопереробної галузі; – обмеженість ресурсів межами проекту та можливе відставання від графіку робіт.

Проектно-орієнтоване управління вимагає певних змін на рівні підприємства, пов'язаних в першу чергу з перебудовою організаційної структури, появою потреби у перекваліфікації і розвитку персоналу, формалізацією проектно-методології. Зазначені процеси зумовлюють забезпечення стійкого розвитку підприємства з позицій вдосконалення системи управління проектами.

Висновки. З метою забезпечення стійкого розвитку підприємствам нафтопереробної промисловості доцільно використовувати проектно-орієнтований підхід до управління, оскільки саме розробка і реалізація проектів забезпечує постійний розвиток організації та

швидке реагування на мінливі умови зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності підприємства.

Виявлено, що проектно-орієнтоване управління нафтопереробним підприємством, зокрема, забезпеченням стійкості його розвитку – це, перш за все, погляд на відповідний комплекс заходів із забезпечення стійкого розвитку як на проект і управління ним як проектом, у разі наявності у нього характеристик і ознак такого.

Складовими процесу проектно-орієнтованого управління стійким розвитком підприємства є: дослідження зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності підприємства, аналіз поточного стану підсистем НПЗ, вибір цілей і стратегій для їх досягнення, формування «портфеля» проектів, проектну реалізацію стратегії, оцінку і планування затрат, пов'язаних із забезпеченням стійкого розвитку підприємства, оцінку і контроль виконання стратегії.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з методикою оцінювання запропонованої схеми проектно-орієнтованого управління стійкого розвитку підприємства нафтопереробної промисловості.

Список використаної літератури

1. Аубакирова Г. М. Оценка эффективности проектно ориентированной деятельности предприятия / Аубакирова Г. М. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/18_DNI_2010/Economics/69765.doc.htm
2. Бичков О. О. Забезпечення стійкого розвитку підприємств в умовах нестабільного середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «економіка, організація і управління підприємствами» / О. О. Бичков. – К., 2012. – 20 с.
3. Гросул В. А. Теоретичні підходи щодо визначення сутності стійкого розвитку підприємств / В. А. Гросул, В. С. Мамаєва // Сталий розвиток економіки. – 2012. – №7. – С. 385
4. Дорошук Г. А. Проектно-орієнтований підхід в управлінні організаційними інноваціями / Г. А. Дорошук [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/20300/1/51-254-258.pdf>
5. Копитько О. О. Менеджмент змін при впровадженні проектно-орієнтованого управління в організаціях / О. О. Копитько // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – № 3(35). – С. 5-10. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/35/10ko000o.pdf>

6. Міщенко С. П. Теоретичні засади стійкого розвитку підприємства / С. П. Міщенко [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua /portal/natural /Vetp/2011_36/11mmpsde.pdf
7. Родионова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / В. М. Родионова, М. А. Федотова. – М.: Изд-во «Перспектива», 1995. – 169 с.
8. Скитьова Г. С. Стратегічне проектно-орієнтоване управління ІКТ-підприємством в умовах постіндустріальної економіки / Г. С. Скитьова // Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія підприємства: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу», 2013 р. – С. 58-59.
9. Державна служба статистики України / Статистична інформація / Енергетика [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

МОХОНЬКО Г. А., ПАНЧЕНКО Т. А. РОЛЬ ПРОЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ НЕФТЕПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье рассмотрена сущность устойчивого развития предприятия, определены основные проблемы обеспечения устойчивого развития предприятий нефтеперерабатывающей промышленности. Предложено применение проектно-ориентированного подхода в обеспечении устойчивого развития предприятия, описаны основные его составляющие и рассмотрены принципиальные основы его формирования. Выявлены преимущества и недостатки использования проектно-ориентированного подхода в обеспечении устойчивого развития предприятия нефтеперерабатывающей промышленности.

Ключевые слова: устойчивое развитие, обеспечение устойчивого развития предприятия, проектно-ориентированный подход, нефтеперерабатывающая промышленность.

MOHONKO G. A., PANCHENKO T. A. ROLE PROJECT-ORIENTED APPROACH IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF OIL REFINING COMPANIES

The article deals with the essence of sustainable development of enterprises and the main problems of sustainable development of oil refining companies. Application of project-based approach to ensure sustainable development of the enterprise, describes its main components and considered fundamental principles of its formation. Advantages and disadvantages of using a project-based approach to ensure sustainable development of oil refining companies.

Keywords: sustainable development, sustainable development of the enterprise, project-oriented approach, refining industry.